

תכנית הלימודים בספרות ל- 1 יחידת לימוד בהלימה לתכנית 30% אקסטרנית.

פרק ראשון - שירה

מקיץ תשע"ט, יש ללמוד שלושה שירים בנושא:

החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי

לפניכם שירים וקטעים מסרטים, שיהוו טריגרים לדיון וללמידת השירים.

עלייה מארצות האסלם:

<https://www.youtube.com/watch?v=alp9scMfmjA>

העליות הראשונות מתוך הסרט לול.

<https://www.youtube.com/watch?v=dEgz9ygVcFU>

סאלאח שבתי אח יא רב יא רב

<https://www.youtube.com/watch?v=NHHEpbkLCJ8>

<https://www.youtube.com/watch?v=OrSnsn0tpfM>

קטעים מהסרט סאלאח שבתי.

היהודים באים: העלאת יהודי אפריקה

https://www.youtube.com/watch?v=mSf8k_5eVo0

היהודים באים: קליטת מרבד הקסמים

<https://www.youtube.com/watch?v=QSmgoDY0nrM>

היהודים באים: לאן נעלמו האשכנזים

<https://www.youtube.com/watch?v=n2kS5d5P6xQ>

אהרן אלמוג

על שתיקתם של התימנים

אֶל בֵּית סָבִי בָּאוּ תִימָנִים מִמְּחֻנָּה יוֹסֵף
יָשְׁבוּ וְשָׁתְקוּ
כְּשֶׁאֶחָד שָׁר הַשְּׁנִי חֶכְהָ
כָּךְ גָּדַלְתִּי בֵּין נְהֻמָּה
לְשִׁתְּיָקָה
עֲכָשׁוּ הַתְּקִינֹו לְאָבִי טֶלְפוֹן וְהוּא יוֹשֵׁב
וּמְחַכֶּה לְצִלְצוֹל
שְׁמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שְׁתָּקוּ אָבוֹתָיו
עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֵה שִׁיקְשִׁיבוּ לְדַבְּרִיו

אהרון אלמוג נולד בשנת 1931 בתל-אביב, ועבד שנים ארוכות כמורה. הוא החל לפרסם שירה בראשית שנות החמישים בעיתונות היומית, תל-אביב של שנות השלושים והארבעים הפכה למחוז געגועים בשירתו, ובמקביל לה גם בית אביו והתרבות היהודית-תימנית; ההומור, תמיד היה מרכזי בשירתו. את געגועיו לעולם הילדות, שבהקשרה מצויות גם רוב ההתייחסויות שלו לתרבות התימנית ולתל-אביב הישנה, והמרחק הנשמר מן הילדות למרות הקרבה אליה, הסביר כך: "אני יכול לחזור בשתי דקות לעולם הילדות. להתדפק על השער הנעול. אבל, יש איזה שומר שלא נותן לי להיכנס .."

אהרן אלמוג חיבר ארבעה-עשר ספרי שירה ופרוזה, וזכה בפרס ברנר ובפרס ביאליק.

השיר 'על שתיקתם של התימנים' לקוח מתוך הספר 'אם תראו סוכה עפה', (הוצאת 'הקיבוץ המאוחד', 2004).

אפשר, כמובן, לראות בשיר הזה שיר עדתי המבטא מחאה וכעס על ההשתקה של התרבות התימנית, אבל התבוננות כזו מתבססת על הנחות והשקפות שאינן נובעות מן השיר עצמו.

אהרן אלמוג נולד למשפחה שהגיעה מתימן, וכמו משוררים וסופרים רבים גם הוא כותב על מה שראו עיניו. המשפט הפותח את השיר, **"אֵל בֵּית סָבִי בָּאוּ תִימָנִים מִמְחֶנֶה יוֹסֵף"**, הוא משפט המתאר את מה שראו עיניו של המשורר, ללא ניתוח או שיפוט או ביקורת. זהו תיאור של מפגש חברתי, בין חבריו של הסב משכונת 'מחנה יוסף', שכונה שהוקמה על-ידי יוצאי תימן צפונית מזרחית ליפו, שבאו לבקרו בביתו שב 'כרם-התימנים'.

השיר הזה, הכתוב בהומור ובאהבה, מתאר תופעה מיוחדת במינה, שכבר חלפה מן העולם: **ההקשבה והשתיקה**. התימנים שבאו אל בית הסב **"יִשְׁבוּ וְשִׁתְּקוּ"**, אבל לא הייתה זו שתיקה פאסיבית, או שתיקה הנובעת מהשתקה ומדיכוי, אלא **שתיקה של הקשבה ודיאלוג**, הנובעת מתוך אמפתיה וכבוד הדדי: **"כְּשֶׁאָחַד שָׁר הַשְּׁנִי חָכָה"**.

ההמשך מפתיע למדי: **"כִּף גְּדֹלְתִי בֵּין נְהֵמָה לְשִׁתִּיקָה"**. לאחר התיאור הריאליסטי של המחווה המופנמות של חבריו של הסב, הופך המשורר את נקודת מבטו ומתאר את החוויה האישית שלו. את השירה הוא הופך ל"**נְהֵמָה**", העומדת מנגד **"לְשִׁתִּיקָה"**. הפיכת השירה לנהמה מצביעה על הריחוק שנוקט המשורר, המבדיל בינו, המתבונן, לבין התרבות שבה נולד. זה אינו שיפוט, אלא ציון עדין של איבוד השפה המשותפת.

כעת, לכאורה ללא קשר, מתאר אלמוג אירוע שלכאורה אינו קשור כלל להוויית החיים המתוארת בתחילת השיר: **"עֲכָשׁוּ הַתְּקִינוּ לְאָבִי טֶלְפֹּן"**. האירוע הזה מציין **מהפך טכנולוגי-תרבותי**, המסביר אולי גם את הפער שבין המשורר ואביו לבין תרבות ההקשבה והשירה של אבי האב, ממנה התרחק.

במלה **"עֲכָשׁוּ"** טמונות שנים של שתיקה והקשבה, בין הזמן שבו **"בָּאוּ תִימָנִים"** אל בית הסב אל הזמן שבו התבגר המשורר והתרחק מתרבות אבותיו, ואביו בן השמונים החליף את דמות הסב.

כעת אביו של המשורר **"יוֹשֵׁב וּמְחַכֶּה לְצִלְצוּל"**. נדמה לי שזו אינה קינה על שתיקת התימנים או השתקת התימנים, אלא תיאור הומוריסטי של המשבר הטכנולוגי שפגע גם ביכולת ההקשבה והשתיקה של התימנים.

"שְׁמוֹנִים שָׁנָה שְׁתַּק "האב, כשם ש"שְׁתִּיקוּ אֲבוֹתַי "אותה שתיקה של הקשבה ואמפתיה שאפשרה את קיומה של תרבות ושל שפה שהלכו ונעלמו מן העולם. כעת, כשהטכנולוגיה פרצה לביתנו ושינתה את הכללים שהכיר, הוא "יושב ומְחַכֵּה לְצִלְצוֹל", "מתוך ניסיון להבין את השפה החדשה, שכבר איננה מבוססת על שתיקה והקשבה. העולם משתנה ולאב קשה לקבל את השינוי.

"עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֵה שִׁיקְשִׁיבוּ לְדַבְּרוֹ", "מסיים המשורר בחיוך עצוב, ובידיעה שהטכנולוגיה החדשה אינה מתאימה לציפיותיו של האב, הממשיך לשתוק ו"ומְחַכֵּה לְצִלְצוֹל", "כפי שחבריו של הסב המתינו" כְּשֶׁאֶחָד שָׁר הַשְּׁנֵי חֶכֶה".

השיר מתאר את היכולת המיוחדת הזו שבזכותה נוצרת כל קהילה אנושית. הדובר מתאר בצער את היעלמה של ההקשבה בעידן הטכנולוגיה.

ללא כל קשר לתימנים אנחנו יכולים להתאים את השיר לימינו. השיר יכול להתאים לכל בית שבו יושבים בני-המשפחה ובמקום לשוחח ולהקשיב זה לזה עסוקים בטלפונים החכמים שלהם, במשחקים על-גבי המסך ובקריאת הודעות קצרות.

השיר הזה מחזיר אותנו לרגע אל האפשרות שפעם השיחה התנהלה מתוך הקשבה ועשיה משותפת, אפשרות ההולכת ונעלמת בעקבות הטכנולוגיה ועודף המידע שהשתלטו על חיינו.

אמצעים:

1. השיר הוא למעשה **משפט אחד ארוך**, כולו **פסיחות** והוא **אינו מסתיים בנקודה**. אמצעי זה בא להמחיש את נושא השתיקה וההקשבה. למעשה אין סיום לשיר אולי כדי להדגיש את האינסופיות של דור ילדים מתקדם במהירות מול דור ההורים שאינו מדביק את הפער. הדבר בולט בעליות השונות בכלל ובחברה המודרנית כיום בפרט.
2. **ניגוד** בין העבר להווה המודגש באמצעות המילה עכשיו החוזרת פעמיים בארבע השורות האחרונות של השיר. הדובר כילד הגדל בין ההקשבה והשתיקה לבין היום בו הוא צופה באביו חסר האונים בחברה המתפתחת והשונה.
3. **הטלפון כמסמל הקדמה** אליו האב מתקשה להסתגל. מול הטלפון, המכשיר הדומם האב מחכה שיקשיבו לדבריו. הטלפון הורס את הישיבה המשותפת, מבט העיניים, הבעות הפנים... כל מה שניתן לנו כשאנו מתבונן ביושב מולנו וגופו מדבר גם ללא מילים.

תיקון הריחות / ארז ביטון

מה אתם רוצים ממני,
טעם ערק וריח זעפרן צורב,
אני כבר לא אותו הילד,
אבוד בין רגלים שמשחק סנוקר
בקפה מרקו
בלד.
עכשיו חברים
אני לומד לאכל גלידה מבדולח
מאוטו שמשמיע קולות של ציפורים
בערב,
אני לומד לפתח דלתות
בתיבות נגינה עתיקות.

הקדמה:

ארז ביטון היה המשורר הראשון שנתן ביטוי נוקב למשבר התרבותי שחוו יהודי המזרח מחמת המעבר לארץ.

החוויה המעוצבת ברוב שיריו היא של התנפצות דמות האב. עבור הילדים שראו את אביהם הסמכותי לפני העלייה לארץ, ואת מעמדו הירוד של האב לאחר העלייה זו הייתה חוויה כואבת וטראומטית, למעשה הם הפכו להיות המבוגרים. ארז ביטון נתן ביטוי לדור הילדים שהיה אילם ולא ידע לנסח במלים את עוצמות כאבו. רוב המשוררים היו בני הדור השני והשלישי והם שביטאו את כאב הנפילה של האבות והסבים. ביטון נתן לגיטימציה לשורשים הכפולים של יהודי ארצות האסלאם ולכאבם בשל המעבר התרבותי.

המשבר התרבותי

עם הקמת המדינה נוצר מתח – ואפילו קונפליקט – בין האידיאולוגיה הציונית ובין המציאות. האידיאולוגיה הציונית אכן חייבה את העלייה כמימוש חלום של דורות, אך היחס לעולים היה שונה. המפגש של עדות שונות ושל תרבויות שונות גרם למשבר בין הוותיקים לחדשים, להלם הדדי.

מייסדי הארץ היו רובם יוצאי יהדות אירופה, ראו עצמם מחוקקי תרבות, והם קיוו שייוצר כאן דגם של "יהודי חדש". הם האמינו שהעולים ותרבותם, שנתפסה כנחותה, ישתנו בתהליך שתואר כ"כור היתוך". התהליך היה מר לעולים מאירופה, אך הוא היה מר שבעתיים לעולים מארצות האסלאם שחשו ניכור לממסד השליט, שהיה אז ברובו מיוצאי יהדות אירופה.

העולים חשו נכזבים מול שברו של החלום. הארץ היתה שונה ממה שציפו, והתרבות המודרנית איימה על עולמם המסורתי. רוב יוצאי המזרח היו מסורתיים בניגוד ליוצאי אירופה שעבורם השינוי התרבותי היה פחות חריף. הם כבר חוו את המעבר ממסורתיות למודרניות ב"תקופת ההשכלה". יהודי המזרח הגיעו רובם מעולם מסורתי, **והמעבר לארץ פגע במעמדו של אבי-המשפחה**, שבעבר זכה למעמד רם, לציות ולכבוד בעוד שכאן בארץ הוא לא נחשב עוד למקור הסמכות ולבעל זכות ההכרעה. **שתי סיבות** גרמו להתמוטטות המסגרת הפטריארכלית (ויקיפדיה: "שלטון האב בתא המשפחתי")

האחת הייתה הבדלים במערכת הערכים, שכן בארץ פגשו העולים חברה הנושאת פניה לטכנולוגיה ולחדשנות, והכבוד לחוכמת הדורות דעך.

הסיבה **השנייה** הייתה שבחברה זו, המעלה על נס את הצעירים, היה להורים קשה עוד יותר לשמור על מקומם, כיוון שבניהם עלו עליהם בהשכלתם ובשליטתם בשפה העברית.

תהליך המעבר התרבותי הנחיל מפח נפש לא רק לדור האבות. ההשלכות על דור הבנים היו קשות לא פחות. העימות בין תרבות הבית לתרבות בית-הספר היה טראומטי. דור הבנים היה לדור של קלועים בתווך: הם חשו מבוכה וניכור לנוכח תרבות הבית, שאינה "נחשבת", אך חשו ניכור גם כלפי בית הספר שהתעלם מזהותם.

בשיר בולטת החלוקה לשני חלקים: העבר וההתכחשות לעבר, אבל רק לכאורה.

"מה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי,
טעם עֶרֶק וְרִיחַ זְעֶפֶרן צוֹרֵב,
אֲנִי כָּבֵר לֹא אוֹתוֹ הַיֶּלֶד,
אֲבוֹד בֵּין רַגְלַיִם שְׂמֵשֶׁחַק סְנוּקֵר
בְּקֶפֶה מְרָקוּ
בְּלֵד."

השיר פותח כאילו בתשובה של טענה שהועלתה כלפי הדובר. הוא לא מבין מה רוצים ממנו? מדוע משייכים אותו עדיין לתבליני המזרח ולערק שהיה שתייה חריפה הנפוצה אצל עולי המזרח. לא הוא כבר אינו שייך לריחות, לשתייה, למשחק הסנוקר. הוא כבר אינו הילד האבוד ההוא מהמקום שהיה פעם שכונת המצוקה - לוד.

"עֲכָשׁוּ חֲבָרִים
אֲנִי לֹמֵד לְאָכֵל גְּלִידָה מִבְּדֹלַח
מֵאוּטוֹ שֶׁמְשַׁמֵּיעַ קוֹלוֹת שֶׁל צְפוּרִים
בְּעָרְבִי,
אֲנִי לֹמֵד לְפָתַח דְּלֶתוֹת
בְּתִיבוֹת נְגִינָה עֲתִיקוֹת."

החלק השני של השיר מתאר את ההווה "עכשיו".

הדובר מכריז בפני חבריו שהוא **לומד** לאכול את הגלידה שלו מגביעי בדולח יוקרתיים. (ויקיפדיה – "בדולח הוא זכוכית המכילה מתכת כבדה לרוב עופרת , הגורמת לעליית מקדם השבירה והנפיצה")

השימוש בגביעי הבדולח אינו טבעי לו, הוא לומד להיות כמו האשכנזים. לא עוד בית קפה בלוד, אלא גביעי בדולח יקרים. הגלידה אותה הוא קונה מגיעה מאוטו גלידה המשמיע קולות של ציפורים. האוטו גלידה מסמל את הקידמה: הגלידה מגיעה עד אליו הוא רק צריך להניח אותה בגביעי הבדולח.

אבל "**בערב**" בשקט, בשקט כשאף אחד לא שם לב והוא לא צריך להוכיח לחבריו דבר הוא פותח דלתות לעברו, לתיבות נגינה עתיקות. תיבות הנגינה העתיקות הן המורשת שלו, המקורות העתיקים מהם צמח והן עומדות בניגוד לאוטו גלידה המכני והלא אנושי ולבדולח המנוכר, שצריך ללמוד לא לשבור אותו.

אם כך הדובר לומד להיות אחר ולהשתייך לחברה אחרת, כשליבו ונשמתו עדיין בעבר, עבר אותו הוא מנסה להסתיר, אבל אינו מצליח להשתחרר ממנו באמת.

אמצעים:

1. **ניגוד** – בין עבר להווה.
2. **חזרה על המילה "אני"** - כדי לחדד את השינוי והמאמץ שהדובר משתדל לעבור בגלוי ומנגד בסתר רצונו לחזור לשורשים. הוא לומד מנהגים הזרים לו כמו לא לשבור גביעי בדולח וגם לשמר את עברו באמצעות תיבות הנגינה.
3. **פסיחות/גלישות** – מופיעות לאורך השיר. בדרך כלל מטרתן לתאר התרגשות או סערת רגשות.

4. בבית הראשון הפסיחות הן בשלוש השורות בחלק המתארות את הדובר כילד ואולי הן ממחישות את התרגשות הזיכרון הצרוב בו למרות הכרזתו כי אינו אותו הילד.

בחלק השני הפסיחות הן לאורך כל הבית מלבד במילה "בערב" שמקבלת ביטוי בשורה לבד ומחלקת את ההווה לשניים מה שנעשה בחלק הגלוי המבטא את רצונו ללמוד להשתלב ומה שנעשה באופן הסמוי בערב כשהדובר יכול ללמוד לשמר את מי שהוא באמת.

העלייה ממזרח אירופה:

היהודים באים: ההצבעה להיטלר

<https://www.youtube.com/watch?v=aZzHVyGUGZo>

עדותו של יחיאל דינור במשפט אייכמן

<https://www.youtube.com/watch?v=rfpDN0JNDTg>

היחס לניצולי השואה בשנות החמישים

https://www.youtube.com/watch?v=Jb5W_ZXvM_U

האחרון שנשאר אמיר בניון

<https://www.youtube.com/watch?v=QTNta6AzEVA>

'הגירת הורי' / יהודה עמיחי.

וְהַגִּירַת הוֹרֵי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֵדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתַי
גַּם אַחַר שֶׁכָּבַר הַנַּח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
וְהַגִּירַת הוֹרֵי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צְעָדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
גוֹרֵל נוֹרָא. קֵטְעֵי שִׁיחָה אַחַר חֲצוֹת.
הֶשֶׁג וּנְסִיגָה. לִילָה מְזַכֵּיר וַיּוֹם מְשֻׁפָּח.
עֵינֵי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מְדַבֵּר גְּדוֹל.

יהודה עמיחי הוא יליד גרמניה. הוא עלה עם הוריו ארצה לפני מלחמת העולם השנייה.

הדובר בשיר זה הוא אדם שנושא על גבו את כאבי העבר של הוריו ואת קשיי ההשתלבות שלהם בארץ. ההורים, הם כנראה ניצולי שואה שחוו באופן אישי או

בעקיפין את **"הגורל המר"**. והדובר נושא את צלקותיהם וכל ניסיונותיו לאטום עצמו בפני העבר עולים בתוהו. **"והגירת הורי לא נרגעה בי"** הדובר חש את כאבם של ההורים ככאבו שלו יום ויום ושעה ושעה.

"דמי ממשיך עדיין לשקשק בדפנותיי גם אחרי שכבר הנח הכלי על מקומו" ייתכן שבביטוי זה יש רמז לשקשוק רכבות המוות שעדיין משמיעות את קולן, בין אם הכוונה לרכבות ובין אם לא, זיכרונות העבר ממשיכים לרדוף את הדובר ולהטרידו ככלי מתכת חלול שיש בו חפץ המשקשק בתוכו, שקשוק זיכרונות זה ממשיך גם לאחר שמצא את מקומו ובנה את חייו בארץ. בשורה הרביעית שוב חוזר הדובר על הקביעה: **"והגירת הורי לא נרגעה בי"** ובניגוד לזיכרונות שממשיכים להטרידו, חיי היומיום ממשיכים בשגרה משכיחת עבר: **"רוחות זמן רב על אבנים, האדמה שוכחת צעדי דורכים בה"**, האבנים הן העדויות לנספים, החיים ממשיכים, אך האנשים ששרדו לא שכחו וממשיכים לחיות בעבר: **"גורל נורא. קטעי שיחה אחר חצות"** ההורים מנסים לגונן על בנם ומעלים את זיכרונות העבר בלילות. במהלך היום הם מנהלים חיי שגרה המשכיחים את העבר וזהו ה**"הישג"** אך בלילות נזכרים וזוהי ה**"נסיגה"**. ההתמודדות של ההורים היא גם ההתמודדות של הדובר. הוא מנסה להתמודד עם העבר על ידי מחיקתו, ראיית העבר כ**"מדבר גדול"** מאפשרת לו להירגע ולבנות את חיי המשפחה שלו. האהבה היומיומית מחזקת אותו בניסיונו להתנתק מהעבר וממקום הולדתו, ומאפשרת לו התמודדות עם קשיי החיים, ועם **"כללי משחק שלא הסבירו לי היטב. חוקי כאב וכובד"**. ההשתלבות בארץ החדשה מאלצת את המהגר להתמודד עם חוקים וכללים חדשים שלא מוכרים לו, ואת הכוח להתמודדות זו הוא מקבל מ**"האהבה היומיומית"** מהציבות שבחיי המשפחה. אולם ההורים שהגיעו מבוגרים יותר נשארו **"כמו הגירתם"**.

הקשר העז של הדובר להוריו מטיל את משקלו הכבד על הדובר **"על אם הדרך בה אני תמיד יתום בלי אם"** הדובר חש שבכל פעם בה הוא עומד על פרשת דרכים אין לו עם מי להתייעץ, הוא כמו יתום, כי הוריו **"כמו בהגירתם"** לא התנתקו מהעבר ועל כן אינם יכולים להיות לעזר בהחלטותיו לקראת העתיד.

הדובר הוא צעיר בגופו אך העבר אותו הוא נושא עמו מכביד עליו הופכו לזקן ועייף ברוחו. עתידו נבנה על חורבות העבר שאינו יכול להתנתק ממנו. מראות של עתיד שלא התגשם בגלל השואה מעסיקים אותו: **"בתי נכות של מה שלא היה"** (מוזיאונים). ההתנתקות מהעבר היא גם התנתקות משפת האם השפה הגרמנית. **"ומעמים מרים למדתי שפות מרות למען שתיקתי"**. הדיבור מזכיר ומכאיב והשתיקה משכיחה ומגוננת.

ההתמודדות איננה מפסיקה לרגע. על אף כל ניסיונותיו למצוא מרגוע הוא חש תלוש וחסר שורשים, מהגר קבוע: **"בין הבתים אשר דומים לאניות תמיד"**. דבר זה גורם לו לתסכול תמידי אשר לעולם לא יגיע לפתרון אלא במותו, כי העבר נמצא בתוכו והוא חלק מזהותו ועל כן ימות רק יחד אתו במותו שלו: **"ואחר כך מותי וסוף להגירת הורי"**.

אמצעים אומנותיים:

1. האמצעי האומנותי המרכזי הוא **החזרה על המשפט**: "והגירת הורי לא נרגעה בי" בשלמותו או בחלקו.
2. זהו **המוטיב החוזר** בשיר ומטרתו כמובן להדגיש את ההזדהות העמוקה של הדובר עם תחושת הזרות של הורי.
3. **גלישה/פסיחה** - רוב המשפטים גולשים משורה לשורה ומסתיימים באמצע שורה. הגלישה מאלצת את הקורא לקרוא את השיר בקצב אותו קובע המשורר, חלקו בנשימה אחת ומידי פעם לעצור. דרך זו של קריאה מעבירה לקורא את תחושת חוסר הרגיעה המתואר בשיר.
4. **האנשות** - היא "והגירת הורי לא נרגעה בי" אשר מאנישה מושג מופשט הגירה, ונותנת לו חיים משלו. דמי משקשק, האדמה שוכחת, לילה מזכיר, יום משכיח.

פרק שני - סיפור קצר

יש ללמד סיפור אחד מרשימת הסיפורים הקצרים לבגרות (עגנון, מתורגם, עברי מחצית ראשונה / שנייה)

פרק שלישי - דרמה

יש ללמוד מחזה אחד : מחזה אחד (עברי או מתורגם)

פרק רביעי - ספרי קריאה

יש לקרוא 2 ספרי קריאה, אחד מקבוצה א' וספר אחד מקבוצה ב'.
אחדים מן הספרים יוחלפו מדי כמה שנים.
קבוצה א' דוד גרוסמן, מישהו לרוץ איתו, הוצ' הקיבוץ המאוחד, 2000
קבוצה ב' חאלד חוסייני, רודף העפיפונים, הוצ' מטר, 2003

בהצלחה!

אורנה וינמן-חי רכזת ספרות היל'ה

רשימת היצירות מתפרסמת באתר האינטרנט של המפמ"ר לספרות, **חדר המורים לספרות**,
שכתובתו היא: http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/sifrut .